

KURUCZ GYULA

Billenések és rebbenések

Kiváló dolgozó áll a sarokban. Maga állította a sarokba magát, hiszen kiváló dolgozó. Előtte nyüzsgő az ünneplők szorgos csapata. Csak azok jöttek el, akik kapnak valamit. Tömeggyűlést tömegjutalommal — kis teremben a kevés is sok. Sötét ruhák és színes nők között négy villanszerelő leporolt overallban. Mögötte ültek, hallotta a kuncogásukat. Nem jutalomért érkeztek késve az ingyen konyakra, saját zsebből már besörözve. Senki nem szól semmit. Ők tartják rendben a vezérek minden elektromos háztájját. Vihogva cipelik ki a kapun az anyagot, a kapus ilyenkor újságot olvas, épp azelőtt tette le a telefont.

Kiváló dolgozó a sarokban, jaffával a kezében. A jaffában két fél cseresznye. Teheti, már nem jár kocsival. Maradhat a sarokban, munkatársai a piros asztaltól felállók köré gyülekeznek, kacagnak, vicceket mesélnek: ezüstoffogak, műfogak, aranyfogak parádéja az elismerés óráiban. Meglepetés nincs. Hetek óta folyik a jutalomharc, a jutalombújócska, mindenki tudja, kik a befutók. Most nyert. Egy fáradt, könnyűszerkezetes típusóvodáért. A hétvégi központért nem kapott. A kegyurak nem járnak oda, az a lakótelepi népé, az öreg rokonok nem érdekeseek. Öreg rokonokért akkor kapna plecsnit, ha temetőt tervezne. Krematóriumot. Óvodába a gyerekek és az unokák járnak, óvodáért kapni plecsnit.

A villanszerelők egy tálca körül — nekik nem kell helyezkedni, őket csak megkérhetik.

Félig kegyelet, félig pénzosztás volt a beszéd — kötelező csend, fészkelődés. Ünnepelni gyűltünk elvtársak (mit?). Térjünk a tárgyra, suttojják, egyetértően mosolyognak a körbefuttatott elnöki tekintetre, hallgatják a terveket, a mérleget, a túlteljesítést, a túlhajtást, a túlnyomást, a túlnyomizást.

Nyomizás. Nyomizzuk a terveket, előrefelé nyomizzuk magunkat, az asztal közelébe, háttérbe nyomizzuk a tévedéseket és nyomizunk, ha rajtakapnak. Kiváló dolgozó azt mondja magának a cseresznyés jaffája mellett, hogy: Állj. Elég harcias kakast látott már, álkakasokat, akik a megengedett határig veregetik az asztalt, elkötelezettségük okosan megszámitott póza ott ül az arcukon, az első komoly ráncnál képet váltanak, bejött a kis ijesztés, újra csóválhatjuk a farkunkat, letelt az e havi bátorság, következik a kórus. Elég tehát a „harcosságból”, mert ha nincs módod kimondani a teljes igazságot, ne élvezkedj a részecskéivel. Pláne ne, ha magadban mondod. Plánébb, ha a sarokból csak feleselni lehet.

Lehajtja a maradékot, a tálcák közelébe férkőzik, jaffát vesz, cseresznyét keres, de az nincs. Kósza konyakot önt a lébe és visszamegy a sarkába elszántan: magában sem lesz bátor.

Finoman ellengő harangszoknyában enyhén kifelé álló, hibátlan szép láb-szárazak, fodrokat vet a szoknya, hátul kifekszik egy szép fenéken, elől apró, a szoknya alatt letapogathatatlan hasra feszül, csinos derékon a korca, szőrös pulóver fehérre fut a kellemesen széles vállakig, bolyhait feszíti két meghatározhatatlan burokba (kemény melltartó? lágy anyagú?) szorított mell, meg-megrezdül a kissé merev, ügyetlen X-lábak és a cipósarok rázására, a pulóverból kibúvik a sápadt bőrű, nyúlánk nyak — Pipike. Az igazgatói titkárnő, Pipike. Hogyan hangozna németül: Hühnchen — tyúkocská. Belterjes ország.

Pipi megint megérzi a tekintetét, felé fordul, keskenyebbre húzza telt ajkát a mosoly, hirtelen irányt változtat, odafut hozzá:

— Mit búsulsz?

— Jó így.

— Unod a banánt?

Megvonja a vállát.

— Menni kell, alig győzők tölteni. Isznak, mint a gödény.

— Mikor lesz vége, Pipi?

— Fél óra múlva otthon kell lenni a főnöknek. Miért?

Majdnem lesüti a szemét:

— Sietsz haza, Pipi?

A kacagással szépen kinyílnak a fogai:

— Sietek, persze. De azért várj meg.

Elsiet, feneke minden lépésnél oldalra lendíti a harangszoknyát, most talán még szebben lendíti, válla fölött divatjamúlt, hullámos frizura feketélik néhány ősz hajszállal. Hány éves lehet? Huszonhat? Nem, kislánya van, inkább huszonnyolc éves. Friss, akár egy földieper. Mindenki meg akarja kettyinteni, elvált asszony. Sikerült-e a titkárság környéki szobák gazdáinak? Pipi „nem olyan”.

A sarokból követi a mozgást. Néhány mohón lehajtott feles után páran eltűnnek a teremből. A villanszerelők elkülönültek, székeket húztak egy dohányzóasztal köré, kávé és konyakot gyűjtöttek, nagyokat kacagnak. Jól érzik magukat.

Pipi szemben áll vele, mutatja a fogait:

— Na mi van? Már nem félsz a feleségedtől?

— Már nem vele egy lakásban félek.

Emlékszik az igazgató savanyú képére, a többiek cinkos-pizskos pillantásaira, amiért ott maradt „telefonálni”. Nem vették észre, hogy a titkárság számát hívja. Elhitték mérgelődését a foglalt jelzés miatt — de nem hitték el, hogy érdek nélkül marad. Igazuk volt.

— Miért hallgatsz?

Mégrebben.

Régen nézte már a mosolygó szép fogakat, a gyerekes, önző örömmel kissé távol álló kék szemeket, a fitos orrot, az ismerős száját, a homlokból kifésült haját, s ahogy ezek együtt valami furcsa, kétfelé tekintő, a valóságtól elnéző, talányos játékot űznek. Talán ezért nem sikerül megkettyinteni Pipit a vezérkarnak — há nem sikerült. Üres az iroda, rése-re nyitva az ajtó, vele szemben a tejfehér bőrű arc, kacag, mályvarózsa színű nyelvre lát a szájban, tehetetlenül áll szemben az őszinteséggel.

— Most itt félsz?

Pipi megborzolja a haját, s ugyanazzal a mozdulattal elveszi a kezét, mielőtt az ő keze belemarkol a levegőbe.

Pipi közel áll hozzá, ő milliméterenként araszol a cipőjével előre felé, legszívesebben elsüllyedne a rányíló, tiszta szemek előtt. Ijedten nézi a dacos kislányarcot, a kedves-gunyorosán távolálló, kék szemeket, és nem azért, mert egyértelmű a hívás, nem azért, mert vonzódik, hanem mert férfi; kötelességtudó remegéssel Pipi keze után kaparász ügyetlenül. Félig megszorítja, s hogy

a nő ránevet: — Te buta! Mit csinálsz? — rémülten el is engedné, ha a szabad kéz újra bele nem borzolna a hajába.

Nem tudja: a frizuráját igazítsa-e előbb, vagy a borzoló kéz után nyúljon, de mert a másik kéz megvan, mégis a haját simítja először rendbe, azután kotor a kéz után, és két kézen maga felé húzza a mosolygó arcot doboló halántékkal, izzadó hónaljjal. Száját csücsöríti, akár a keresztnaminak adandó hűsvéti puszikor, és a huncutul félrefordított ajkak mellett a lendülettől Pipi vállára borul. Kicselezetten bámulja az iroda falát, két előretolt védővállon a válla, izgatottan kölniszagot szuszog be, kezei óvatosan, majd mohón szorítják a vállakat. Alig érzi a visszahúzott melltartókat, de érzi az elfeszített hasacskát, a hátravont csípőt és combokat elválasztó vak levegőt.

Állnak vállukkal egymásnak dőlve, idétlenül. Idétlennek érzi magát. Hét év házasság elgyámoltalanította. Tétova meggondolás készletti bal tenyerét a nő hajára.

— Mit akarsz? — biztatja Pipi.

Hátravonja a fejét, belenéz a kék, kacér szemekbe, a széles száj felé indulna, de az az utolsó pillanatban megint félresiklik előre, és kínjában rokoni puszit nyom a friss bőrre.

— Te buta, hát kell ez nekünk?

Kínjában mondja, hogy:

— Kell.

Megint tanácstalan, míg tanácstalanságát megérzi a másik és vállára teszi a kezét. Hirtelen tiszta testszag üt át a kölnin, bőrpára, üde verejtekilat, férfi voltát ébresztgetné benne — határozottan magához vonja a vállakat. Nyakat simogató vándorlásba vált a tanácstalan puszilgatás, lassan feledkezik a férfikötelességről. Lassan, araszolva mellére simul két mell, de az altest továbbra is őri maga körül a levegőburkot.

A szemek lepedékét keresi — nincsen —, a száját keresi — nem adják —, így újra a vállakon köt ki, tekintete kapkodón sorbaveszi a titkári székhely kellékeit: íróasztal, kávéfőző asztalka, telefon, filodendron, szekrény, irattartók, bárpult és falak.

A nő nyakának esik, most nedves ajakkal, saját — vajon milyen színű — nyelvével, a tizenöt év előtti, magabiztos tanítások szerint. Egyszerre felvillan benne: öreg ő már a kamaszvállalkozásokhoz, hogy széken, állva vagy egybéként. De ekkor megmozdul Pipi nyaka, megvonaglik a gerince, már övé a felsőtest. Újra próbálkozik a duzzadó, piros ajkakkal, már a tarkóján a nő ujjai, sugárzó hő közeledik a nadrágjához. Vajon hogyan bírja Pipi egyedül — a kislányával — férfi nélkül. Ha bírja. Egészséges, fiatal. Karjába markol a másik, az ő tenyere lefelé csúszik, hátat, aztán derekat szorít maga felé, még mindig hiába. Gyorsan eltolja magától, a távol álló, lassan ködösülő szemekbe néz:

— Miért vártál eddig? — kérdezi a lány.

Magához rántja, egy pillanatra érzi tüzelő lágyékát, egy pillanatra még elfeszül tőle, aztán már melegíti.

Emésztően megkívánja — nem ő, hanem a felgyült vágy talál felgyült vágyra, összepréselik egymást, egy alul összefonódott pár tetején lepedékes szemek, váladékot ontó szájak mázolnak egymásra máshol megtagadott nedveket. A nő már a száján lélegzik, szédülve egymás vállára borulnak újra, tanácstalan tanácsért. Megint kiszámítottnak érzi a férfiszakma üzését, logikusnak, hogy újra csókolóznak — benne a furcsa szó: csókolózni. Egymás mellett áll önmaga, a nőre vágyó, és önmaga, aki műveli a vágy mechanizmusát. Rajtuk a vágy lepedéke, és őrajta a lepedék tudata. Félálmos szemű nővel gyúrják, nyomják egymást — állva, egy irodában, a telefon, az íróasztal, az irattartó szekrény, a kávéfőző polc és a filodendron között. Fülében a nő lágy, aléló lihegése. Igyekszik feltornázni a vágyát, vágya nekifeszül az iroda levegőjének és

tárgyainak. Egy ideig bírja a versenyt, aztán győz az iroda, lankad a meggyőződés, élesebbek a falinaptár körvonalai, élesebb a helyzet kilátástalansága, élesebb, hogy nincs hol, nincs mit, hogy kamaszkodnak itt, és máris csak kötelességtudóan szorongat, simogat, ölel, már taktikázik, hogy elváljanak egymástól.

Úgy tolja el, úgy néz, mintha nézni akarná, mintha nem akarná eltolni, mintha ölelni akarná.

Alkudozás:

— Tényleg nincs időd?

Félködben:

— Vár Marika otthon.

Hamiskásan:

— Tényleg vár?

— Persze.

Tisztul a nő szeme, jól van.

— Biztos, hogy nem maradhatsz?

— Nem Zoli, sajnos nem.

A kezét fogja idétlenül:

— Mikor lesz időd?

— Ha megbeszéljük.

— Az ünnepek alatt?

— Mindennap a család.

Szemlesütés, nyögve:

— Mondd, Pipi... mondd... Lehet, hogy Marika a mamádéknál aludjon?

Még egyszer feldobol a képzelete: meleg, kulcsra zárható lakásban csak ketten, szabadon. Pipi cirógatóan elmosolyodik:

— Igen. Azt hiszem lehet. Mert akarom.

Állnak, mondani kéne valamit, az üzlet megkötött és nem folyhatott le úgy, ahogy még hittel, üzletlenül adódhatott volna. Kiszámítottá vált, tervezetté, elvesztette hamvát. Majd izzadt hónaljjal állnak az előszobában, a szobában, isznak, pontosabban ő iszik, hogy megjöjjön a meggyőződése, hogy szeszköd pótolja a hamvasan, magától beborító ködöt. Mondani valamit, mondani.

— Kedves — mondja, és a tekintet elől kitérve, magához húzza a nőt.

A vállá fölött hiába odaadott testet érezve megismétli: — Te kedves.

Már menne. Hogyan lehet elfogadható keretet szerkeszteni a mehetnékjéhez. Egyedül maradjon a kotlásával, a borítékból származó lehetőséggel, a semmivel, a szintetikus köddel.

Megszorítja, túlszorítja a nőt, inkább a válla mögé mondja, mint a szemébe:

— Menj most inkább, ne várjon Marika. Menj most inkább, kicsim — csúszik ki szája a szó, az ő szavuk, egyszerre eltörrik, cserepekre törnek, többé ki nem mondhatóvá, alig fájó vétségé. Egy szóval csökkent a nyelv.

Még egy lelkiismeret-furdalásos szorítás.

Végigvárni az öltözést, a táskabepakolást, az indulást, a lépcsőn lemenést, az ajtóban — tudja — újabb csapda, készül rá. „Nem kísérsz el?”, várja a kérdést és jön a kérdés, emlékszik, hogy Pipi valahol kinn lakik a fenében. Elszomorítja a tekintetét, kibuggyanhat a válasz:

— Miért kínozzuk egymást?! — gyorsan hozzá: — Kedden találkozunk, akkorára szervezd meg („szervezd meg!”), hogy mikor lehetünk... Nekem minden jó, tudod, én egyedül... Minél hamarabb... kedvesem. Jó?

Töltelékmondatok kapaszkodnak egymásba üres tenyérrel. Menekülne, rohanna. Tudja, hogy csak sehová rohanhat. Nagy, ujjropogtató kézszorítás — megláthatnak, nem csókollak meg — és jelentőségteljesen, integetve pucol a válasz elől. Visszafordítja a fejét, nézi a harangkabátban kecsesen ellengő nőt, a szerzeményt, a másképpen kedveset. És — már egyedül — felszáll benne a

büszke birtokos, a szerző öröme: lám, mim adatott, lám, másnak is kellek, lám, nem csak Valinak kellek, lám, lám — láma.

*

A koszos, körüti presszó függönyére süt a nap, látszik, hogy tavasszal mosták utoljára. A lépcsővel megemelt hátsó fertályon ül, a lenti, lényegre törő törzsvendégek és őszinte alkoholisták fölött, látszatfölénnyel, néhány feljebbülni vágyó társaságban. Tésztaképzű pincérnő közeledik tálcával, hozza a ginjét, a kávéját és a jaffáját. Elmázolt arcú, rövidkócos, korán elhanyagolt pincérnő. Megejtő férfitocakja van, nem has és gyomor külön kidudorodva, hanem léggömbként, egybefüggően az egész hasürege duzzad, akár a nagyétkű, sokat söröző szállítómunkásoké. Köldökére, hasa alá kötve hordja piszkos köténykéjét, azon ágyékkötőként lóg szemérme fölé az elszalonnásodott bőr fizetőtárca. Leteszi elé a poharakat, kutató, értő szemmel megjegyzi:

— Jutalom? Kitüntetés?

— Köszönöm — kényszermosolyog — Olyasmi.

— Egészségére.

— Kösz — mondja. Csak kösz, mert a tekintetből egy „mitiszik-várazozás” néz rá, ő benne is lenne egy mitiszikben, de tiltakozik a hozzá tartozó kötelező duma ellen. Ha elmegy, hagy pénzt. A törzsökös kis hasas rutinosan lenyeli csalódását, a sarokban ülő öt ünneplő férfihez fordul, azok már elég hangosak. Bikavér, pezsgő, konyak és sör áll az asztalon, egy hórihorgas férfi már csak állva jut érvényre, onnan kiabál le négy társára és a világra. A világ nem, négy társa megelégedt rá az ellenszert: laposan, az asztal fölött beszélgetnek egymással. A hosszú, bajuszkás odafenn hirtelen elbődül:

Aminapiii saztüzentee

Gazdagabii skéértee!

Dejamikoo rédesanyáá

Mfájaszivee méérte!

Aminapisasztüzente — gondolja egy régről feltolakvó emlékgombóccal a szájában — gyorsan összeönti az italokat, csak a kávé hagyja érintetlenül. Milyen igaz, hiszen ott és akkor (és azóta is?) mindent „üzentek”, egyetlen őszinte szó nem hangzott el. A fél falu „üzent”, a fél falu üzenetet közvetített váltakozva, az üzenetet illet úgy tudomásul venni, mintha igazándiból nem tudnának róla (akár a diplomáciában a „kiszivároztatás”), hálásan az üzenetközvetítőnek, amiért eljutott a nyíltan nem vállalt közlés. Csupán tartalmukban forrtak az üzenetek és az üzenetek céltáblái, néha a kocsmában gyűjtöttek elég bátorságot, hogy bémész kocsmatöltelek előtt bőgjék világba (sosem a címzett szemébe!) a kerülőútra szánt viszontüzenetet. Neki is „asztüzenték” tavaly, hogy nem kap, most pedig, hogy kap kitüntetést. Megüzenik az áremelkedést, a törvényeket, a világ sorsát. Az üzenet átszivárog a poron, piszkon, homokon, kavicson, az egész lápon, a mocsáron, s a vízzel ellentétben nem tisztul, hanem minden piszkot magára szed. Üzenővilágban élünk. „Aztüzente” Kossuth Lajos azt üzente, elfogyott a regimentje. Elfogyott regiment — azaz: lemészárolt katonák. Kinyírták mindet, új hullakandidátusok szükségeltetnek. Ha azok is „elfognak”, mindnyájunknak el kell menni. Megrögzült sorok, buzgón, vidáman énekelt, fel nem fogottan tudomásul vett dalok, szövegek a jelentésük nélkül. Belénk ivódnak, vállaljuk — a jelentésükkel együtt.

— Egyedül fél? — bőg fel a hosszú.

A szállítómunkás-pincérnő megmagyarázza, hogy nem ihat a főnöknője nélkül.

— Hozza azt is! — kiabál a férfi, és ötven centi fölényével a kis nő fölé alacsonyodik.

A főnöknő — alkoholtestes, ágyékkötő nélkül, derékban elválasztottan kü-

lön gyomra, külön hasa van — csak intésre vár, odaszuszog, az ágyékkötős kezébe nyom két poharat, s az már keveri is a bikavért a pezsgővel.

— Születésnap? Névnap?

Egy szuvas röhejű hivatalnok a legfiatalabbra, külvárosi valahaszépfőura mutat:

— Nyugdíjba megy! Öreg! Isten-isten!

Gugyognak az eltelt, bőfögésre álló, mohó férfi- és a vigyorbafáradt női gigák.

Fiatallal, durva vonású, csinos nő ül le két asztallal arrébb. A kötényesek lenyelték a piát, az ágyékkötős a fiatal nőhöz megy unottan, az két kevertet kér. Gondos smink övezi kialvatlan szemét. Tulajdonképpen kedves — megvert, fáradt, őszinte az arca. Drága nadrág, gondosan kiválasztott pulóver rajta. Filter nélküli Symphoniára gyűjt drága öngyújtóval, fáradtan átnéz hozzá, nem kapja el a tekintetét, csak magánosan tovább vándoroltatja a padló felé. A padló piszkos.

Árányos, dolgos testű a nő. Sugárzása van, ma kellek, óvakodik fel benne a megtaposott önbizalom. Hat hét taszító nyomora után az első nap. A nő minden bizonnyal hivatásos. Hivatásos és szomorú — szomorú hivatásos. Tiltott hivatású szomorú. Nézi. Egyszerű, érdektelen tudomásulvétel a nő tekintetében. Kíváncsian, nem szemtelenül feledkezik bele darabos, széles arcába, turcsi orrába, széles szájába, kicsi, melegbarna szemébe, és érzi a nő levertségét. Nem fog elmenni Pipihez. Szegény Pipi majd várja a kérdését, egyre sértettebben, mérgesebben várja, azt hiszi: csupán játszott vele, ő nem hajlandó megmagyarázni neki, hogy egy-egy fellobbanásra ha elég sorvadit hite, nem menti magát a biztos anyáskodás, a sajnálat melegébe. Aztán Pipi elun várakozóan ránézni, ellenségesen figyelni majd, lesi: elmesélte-e másnak az alkujukat, lesi: más beszélte-e le az alkujukról. Bárhogy is történt, titok veszélyes tudójává vált, Pipi ellene fordul, elvágja a főnöknél (nem gondolva arra, hogy bosszúból épp ezért adhatná ki). Ő néha még megkívánja kislányos testét, a többé meg nem kaphatót.

Vagy: szegény, kiszolgáltatott Pipi vele átlépi a tartózkodás küszöbét, az övé lesz, talán jó lesz nekik együtt, Pipi azért kötődik hozzá, mert valakinek felfedte a köldökét, s ezt ritkán teszi, rákulcsolódik hát, egyre inkább ránehezedik, bemutatja Marikának, ő lesz az új apucijelölt, nyomja a felelősség, kiméletből, belátásból egyezik bele hetente egyre több közös estébe, egyre inkább fulladozik, süketül körülöttük a nem ágyban töltött idő, aztán gyűlik, gyűlik az ingerültség, Pipi elveszettsége még meghatja, aztán egyszerre kirobban, már nem bírja tovább, talán munkahelyet változtat, és magával vonszolja a lelkiismeret-furdalását.

Nincsen középút, nincs felnőtt, egymást nem kiszípolozó kapcsolat, csak lefekvés van, és csak piócakapcsolódás van az utolsó csepp kiszívható vérig.

Elgondolkodva szívja cigarettáját a nő, tekintetelenül nézik egymást. Lassan, araszolva költözik látás a nézésbe. Az övébe férfireflexnyivel korábban kíváncsiság, még érdektelenül, közlésre vágyva és közléstől borzadva. Nem rebben a pillájuk, a nő csak a szemhéjával mosolyodik el, ő a szájsarkával mosolyog vissza. Finom, tapintatos ismerkedés. Dühösen tiltakozik gatyaláncát lassan tépni kezdő gerjedelme ellen: miért teszi célirányossá ezt a közeledést, miért bizonygatja, hogy nincsen érdekmentes találkozás. Ha nem undorodna a kamaszspermák szagától, kimenne megszabadulni tőlük.

Hirtelen kiver hónaljában a verejték: felállni, süket szöveget találni, hogy átülhessen, bár már rég elvégeztetett az átülés. A süket szöveggel kiveti önkéntelen pályájából néma mosolyukat — mindenüket.

Mikor verejtékben fürödve felemelkedik és odaizzad az asztalhoz, mikor hallja az önünneplők egyikének megjegyzését: — Nézzétek, elkapta előlünk a

csajt — vértolulás zubog fel benne; kép: akár a filmhősök, asztalostól rohanni a bandának, hogy mindnek tagja törjön.

De csak elvörösödik és tudja: dadogni fog.

*

Délután lehet. Emlékszik, hogy rántottát csinált magának ebédre. Felül, megsajdul a feje: mi mindent ivott össze tegnap óta, hat hete. Duzzadt a szemhéja, könyököl, zúg a feje, ereiben dobolva tülekszik ide-oda a vér. Felemeli a kezét, maga elé tartja — remeg. A szekrényhez megy, közben gondolkodik: igyon-e kávé (a szomszédos fürdőszobába osonna, alig meleg vízzel hígítaná a Nescafé, csak ne kelljen a konyhában csevegnie a háziakkal), vagy hagyja, amúgy is elég ideges. Képzletben megízleli a kávé, elfintorodik. Beveszi hát — nyálát gyűjtve, nyelvhatára tolva — a sárga, édeskés bogyókat, és várja a hatást, az úgysem jön hatást.

Vele szemben az ablak, tépett szélű, szürke felhőfoszlányokat űz a szél a szürkés-kék alkonyi égen. Szürke égszínűk. Tépett fák tépett ágai nyúlnak az első emeleti ablakig, megcsonkított, elcsúfított fák. Meztelen lábszáráig befúj a résre nyitott ablaktól az éles, telet ígérő szél. Meleg telei voltak, meleg lakásban, fészekben. Tulajdonképpen örült a lucskos, utálatos ősznek, a hosszú estéknek, a korábbi magános munka helyét elfoglaló kicsinyes kitérgyalásoknak. Éveken át aprózták, szeletelték, vesézték az ismerősöket és rokonokat, egyre inkább Vali két-három változatú receptjei jutottak érvényre, két-három változatúvá nyomorították a világban. De eltelt az este — különösen Dénes megjelenése, mindent lefoglaló jelenléte óta. Elrenyhültek az estéi, terméketlen melegbe oldódtak, apadt a munkakedve, besorolt a havi fixért tessék-lássék dolgozók közé, elnyerte rokonszenvéket, igazolódott Vali filozófiája a legfőbb jóról: sokan, minél többen szeressenek, lehetőleg mindenki, vagy legalább tegyenek úgy, hiszen ártalmatlan vagy, ártalmatlanná váltál. Beilleszkedés a beilleszkedettek közé.

Felbuzog benne a gazdátlan idegesség, a céltalan energia, kezét remegteti, szívét lötyögteti — s mert komolyan veszi magát, úgy érzi: megőrül. Hallgatja a szuszogását, egyre hevesebb szuszogása visszhangot ver a fülében, érzi, hogyan sűrödik ki-be a levegő, koptatja a járatait, kíméletlenül dörzsöl, horzsol a vér. Tenyerében bizsereg, aztán kicsap a verejték, a homlokán is kiserked, még ülne, kényszeritené magát, aztán nincs tovább, undorodó reménnyel ugrik a szekrényhez, kimar egy üveg cseresznyepálinkát, és hányingerrel küszködve, eltorzult arccal, mohón kortyol, míg összerándul a gyomra és egy öklendezés-görcs messzire löki arcától az italt.

Mindennapi küzdelmét veszítette el újra — gyakorlott vesztes — szájában még csak az undor, belül már a remény, a tompulás reménye (gyakorlata). A pálinkával mintha csitító, hűsleges társ bújna bele, mintha közösségbe vennék fel, lovaggá ütnék. Még csak egyedül képes együtt lenni, a fekete címkés a társasága. Ahol van, ott keress.

Lassan felszáll az első köd, barátságos meleget ígér — akár az otthon melege, akár Vali melege! Fekete címkés család. Dénes. Elhallgattatja a gyerek gondolata. Déneshez nem kellett köd. Dénesről le kell mondania — tesznek róla, hogy lemondjon. Megengedik-e, hogy Valiról lemondhasson?

Vali itt ül, a nyakán lovagol, meztelen hasán lovagol, elnyeli a férfiasságát, az akarát, az — útközben elveszett — bátorságát. Vali távolról itt ül, várja, hogy visszamenjen, bocsánatot kérjen, nem veszi tudomásul, hogy el akar jönni. Körmei a tenyerébe vágnak, aztán az üveg falába. Ízlelőbimbói már beletörődtek az utálatos, maró ízbe.

Halálosan fél Vali számtalan megalázásban, számtalan győzelemben izmosodott magabiztosságától. Szökevényné vált. Azok vagyunk, akinek látszunk,

azok, akinek eltűrnék, hogy tartsanak. Együttélésük tükrében, Vali tükrében ő ilyen. Alattvaló.

Újra meghúzza a pálinkát, már másként remeg a keze. Tökéletes ember az ellenfelem. Lapulok, vonakodok, szökésben vagyok, vesztésben vagyok — meglátjuk. Sunyítva is lehet menekülni, sunyítva is kihúzhatom, míg újra polgárjogom lesz — magam előtt. Önbecsülésem talán sohasem. De valami, valami talán még kialakulhat. Most még csak a billenéseket és rebbenéseket érzem, eltolódik körülöttem a világ.

Megmozdul a szoba, fekete címkés bársonyba burkolózik, ad valami biztonságot, egy lépcsőfokot az önutálat fölött az önirónia csillanásával.

Elmozdul a világ. Ő segít elmozdulni, ellene mozdulni. Nem zárandokol sorba önsajnálatni, részvétet gyűjteni a közössé vált ismerősökhöz, a most szükségyszerűen kétfelé húzó vagy kétfelé tépett ismerősökhöz. Várja, hogyan változik át az éveken át könnyedén vett illúzió, a saját apró tolvajlásaival is összemosódó tolvajillúzió. Sokszor elképzelte barátai — barátai? — feleségének nadrágján a neki tiltott, neki szólónak vélt köldökháromszögek mögött a valódi, légyszűrő háromszögeket övező lágybőrű bársonyt, a feszes szoknyák kirajzolta okos, gyakorlott asszonyfenek tapintását, ölelését. Másból feltöltött vágyat raktározott magában, barátságkretrebe, etikarácsba fulladó, mindig lehetségesnek képzelt, mindig lehetetlennek tartott, csiklandó lehetőségeket. Most nőnek hazugsággá a képzelgéseit.

Beszorul a szobába, hogy végigjártassa: hogyan keresnek álbátorítások, csiklandós baráti simítások, elfordított szemű vágyak utat a szeretkezéshez. Vagy: hogyan válnak rejtett önkielégítéssé a visszatértevel számítóknak, és látszattól félőkben a túlfűtött beszélgetések Valival, hogyan zápnak meg mindkét fél csalódására. Mindaddig, míg elhiszik, hogy igazán eljött, hogy valóban tett valamit a süket fenyegetések, hangtalan ordibálások helyett. Ha kitart, ha mer tovább menekülni, a megzúplult vágyaktól „barátok” sompolyognak vissza hozzá. A néhány igazi barát mellé.

Minél tovább ül a fekete címkés ködben, minél tovább provokálja az élet szoktatta, világ alakította ösztönöket a környezetében, annál vaklálóbban kopoghat majd gyorsan elaludt kapcsolatokért. Meztelen világba lép ki újra, meztelenségét tovább csupaszítják magát lepucéító ismereteit. Vaklálhat vak gyanakvással fertőzötten, önismeretellen mérgezetten. Áttetszőbbé válik a nagy szembekötödsdi, nem kell már buzgó jelentők, szorgalmas hírvivők sutyorgása — nélkülük is eleget tud.

Egyetlen ködös biztonság: akik megmaradtak *most*, azok örökre megmaradnak. Kicsiny számú, biztos csapatka. Ilyen kevéssel, ilyen biztossal lehet újrakezdeni. Most már csupán saját maga kellene az eleve vesztes emberséget védelmező segédcsapathoz, hogy a forma álnok, a látszat félrevezető ködmanóitól ellökje magát örökre — ott keressen, ahol van —, mert van, kell vanna! Hogy billegő, reménytelen, de megtartó lábára álljon.

Semmikor nem hitte el, hogy kínra kínokozás a válasz. A megnyálkásodott, minden eszközzel megzavart levegőben sem juthat már lejjebb. Eljut — talán! — olyan meztelen keserűséghez, amelyik tovább már nem osztható, már csak az övé, és talán így — tovább nem oszthatóan — saját magához.

Egyre részegebb, egyre boldogabb, úgy érzi: a pokol tizedik bugyrában vagy az alatt is védett, bármi történhet: önmaga. Önmagaként múlhat el, zuhanhat, iszapba fulladhat, látszatelvesztetté válhat, mások által kárörvendően sajnálttá — csak önmagaként. Ha talpraáll, saját illetékes ítélőbírója lesz. Megszünne nem veszteség. Ami hátravan, valójában semmi.

Mindezt pár hónap vak lobogásából származó, évekig még védelmezett, éveken át letagadott tévedése miatt. Felbugyborékoló üveglendítéssel hergeli a fekete címkés szembenézést. Remeg a keze, a remegés fokozza kopott önfelegyelme alól kitörő hisztériáját, a szekrényhez rohan, nyikkan a fiók, békítő

ezüstpapír villog rá, boldogsággal tölti el, hogy tiltott, ártalmas gyümölcsöt szüretel. Tépi az ezüstpapírt, a fehér korongocskák szűzhártyáját, bátran patint ki belőlük, és egy kókadt virág alól vizet nyel hozzá utolsó kinti reflexével: ne végy be orvosságot alkohollal. A virágszáróbúzó lötyty ízétől szabadulandó, újra cseresznyét iszik, rángó gyomorral illeszkedik vissza magához. Piszkos kis győzelem darabjai a gyomrában, a részegségen túl gunyoros tudat — esteledik.

Légüres várakozás, hogy hassanak a szerek, vegyszeres tudatirtás — sikerül elmenekülni Vali parancsoló jelenlétének hiányától? Nem bírta már az uralmát. De képes-e hatalma alól kikerülvén még egyszer újra irányítani önmagát? Várja-e még az első „szabad” héten vágyott Nagy Életet, az emlékeztetőkiesése óta áhított Nagy Életet: a combok, lágy köldökök, lágy lágyékok, lágyan változó, álváltozottságot ígérő, életnek képzelt Nagy Életet? És lesz-e kis, kicsi élet, egészen kicsi? Hiszen tudja, hogy egyórás álmok fészkei és sokórás hazugságok forrásai a változatos ölek.

Teljen el az idő, valamivel teljen el, teljen el valamivel, Istenem! Tagjaiban ül a megszokás, benne fészkel a mindennapos, minden esti üres fecsegés, locsogás, éveik gyakorlata. Az egyik programtalan programtalanná teszi a másikat, az magtalanná vált idejének romjaival kezdi visszazombolni az egyik zűr-zavarát; és lassan-lassan két zűr-zavar ad ki összecsiszolódott harmóniát. Eleinte hálásak a zavarásért, hiszen mentesítő rendetlenség tolakszik közéjük élcelődésekkel, burkolt keserűséggel — de szellemesnek, fölülelmedettnek képzelik magukat. Végül már minden idegen test, az esetleges rend is zavarja a zárt tályogot: életüket.

Elég. Megszűnt az ok, voníthat a megszűnt ok után. Újra magáért felelős, nyakig benne felkészületlen felelőségében.

Jégkorszaki, letokolt spórákban ülnek combhajlatában, a hóna alatt a hajdani kezdeményezések. Benne a félelem: hogyan költi ki, hogyan éleszti fel, hogyan vészeli át — ha sikerül — míg újra képes lesz valamire.

Hóna alól bűzös, természetlen patak fakad, rémült, parancsot, időagyonschapást esdeklő verejték. Melegen indul, oldalbordáin már hidegen csordogál, üvöltővé fokozza félelmét. Combjában kacarászva csiklandanak az izmok. Tudja, hogy fel kell állnia, sejtí, hová megy, már megy is, fogja az ezüstoffiát, sávokat szakít le olyan erővel, hogy egy-egy nadrágszárral a kezében hanyatt esne tőle Lévy-Strauss két tehenészlegénye. Már nem vacakol a bűzös viráglével, jó a keserű, öklendeztető cseresznye.

Megfordul — szebbre, csúnyábbra fordul? — vele a világ, tiltakozik a gyomra, hármusugráshoz mért izommunkával körbejárja az asztalt, végül megáll az apró dalmát fadoboz előtt, kimarkol egy vendégnek szánt, rég nem szivott cigarettát. Egy pillanatra felújjong: íme, itt az időölő. Jóleső fulladozás köti le. Lement a két éve szokatlan első slukk; kevesebb köhögéssel utána a második. A harmadik már felszabadult: foglalkozik valamivel! Már leülhet, már nézheti a füstgomolyt, a hajszolt felhőket a bordókék égen.

Lelassulva nézi a tépett szélű, szürke felhőket, ólompánt nehezedik a homlokára, szabadon hagyja orrlukait, jótékonyan begyujtolálja orrnyerégét, szemöldökét a járomcsontja felé nyomja, szemhéjizmai kacéran húzakodnak, hogy nyitva tartsák a szemét. Elmosolyodik, nagy hullámokban fejére hömpölyög a kábulat. Már nem fél az állcsúcson vágott ébrenléltétől.

Tulajdonképpen kedélyesen gyújt újabb cigarettára. A kistányért célozza, s az abroszt találja a hamuval. Úgy rémlik, nem akar az asztalra dőlve elaludni. Fel kell emelkednie, és kistányérostól, cigarettástól az ágyra költözni. Még egy költözés? — vigyorog. Feláll, meginog. Eltalálja az ágyat. Maga elé, a padlóra ejti a kistányért, elnyúlik. Megrándul egyensúlya belső, tántorgó zuha-

násától, odabenn alaposat vágódik, odabenn vízszintesbe tápázkodik és enyhén billegve megáll az oldalán.

Már csak résre nyílik a szeme, jókedvű arcát ólompánt borítja.

Már résre se nyílik a szeme, súlyos feje lecsuklik csuklójáról, mozdul egyet, hogy ne tört helyzetben heverjen. Félig megemelt keze a műszálpokróra hanyatlik, ujjai elengedik a cigarettát. A cigaretta engedelmesen a pokrócra hever, vége körül feketednek a szálak, feketedik a pokróc, terjed a fekete folt. Békés álmában még egy üzenet a külvilágból: tábortüzet gyújtottak combján a vigyori ismerősök. Ez nem lehet igaz. Elmosolyodik.

FONTOS SÁNDOR: EMBERPÁR